

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

Başvuru Numarası : 2013/7323

Karar Tarihi : 10/3/2015

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucu : Orhan ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hisselerini satın aldığı anonim şirket yetkilileri tarafından kâr payı vadiyle kandırıldığından ve paralarını geri alamadığından bahisle zararlarının tazmini istemiyle açtığı davada mahkemece adli yardım talebinin kabul edilmediğini ve davanın açılmamış sayılmasına kararı verilmek suretiyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüş, adli yardım ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 1/10/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlanmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım isteminde bulunmuş, Bölüm tarafından 7/1/2015 tarihinde adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Türkiye'de faaliyet gösteren bir anonim şirketin yetkililerinden 1997 ve 2001 yıllarında toplam 237.627 Alman markı değerinde hisse senedi satın almıştır.

7. 2012 yılında yapmış olduğu araştırmalarında söz konusu şirket temsilcilerinin izinsiz halka arz faaliyetinde bulduklarını ve kaçak yollardan kayıt yükümlülüğüne uymaksızın "hisse senedi" karşılığında kendisinden para aldıklarını öğrenmiştir.

8. Başvurucu, şirket yetkililerinden ödemiş olduğu paranın iadesini defalarca talep etmesine ve yetkililerin de iade edeceklerini vaat etmelerine rağmen bugüne kadar parasını geri alamamıştır.

9. Başvurucu, anılan şirketin yetkili makamlardan izin almaksızın yaptığı hisse senedi satışlarını gerekli denetim görevini yerine getirmeyerek engellemediğinden bahisle hizmet kusuru bulunduğunu ileri sürdüğu Başbakanlık aleyhine 1.000.000,00 TL maddi, 5.000.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesi istemiyle tam yargı davası açmak üzere İdare Mahkemesine başvurmuş ve dava harcı ile yargılama giderlerinden muafiyete ilişkin adli yardım talebinde bulunmuştur.

10. Ankara 11. İdare Mahkemesi 7/3/2012 tarih ve E.2012/378 sayılı kararıyla ilgili mevzuat hükümlerindeki koşulların başvuru açısından gerçekteşmediğini belirterek başvuruçunun adli yardım talebini reddetmiştir.

11. Mahkemenin 15/3/2012 ve 19/4/2012 tarihli yazılarıyla dosyanın işleme konulabilmesi için eksik olan dava harcı ve posta ücretinin tamamlanması hususu başvuruçuya tebliğ edilmiştir.

12. Söz konusu yazıların gereğinin yerine getirilmemesi üzerine Mahkemece 31/5/2012 tarih ve E.2012/378 sayılı yazıyla eksikliğin tamamlanması ve tamamlanmadığı takdirde ilgili Kanun uyarınca davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği hususu başvuruçuya bildirilmiştir.

13. Ankara 11. İdare Mahkemesinin 17/9/2012 tarih ve E.2012/378, K.2012/1415 sayılı kararıyla, başvuruçunun verilen süre içinde bildirilen eksikliği tamamlamadığı gerekçesiyle temyiz yolu açık olmak üzere davanın açılmamış sayılmasına karar verilmiştir.

14. Bu karar başvuruçuya 11/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Dilekçe üzerine uygulanacak işlem" başlıklı 6. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herhangi bir sebeple harcı veya posta ücreti verilmeden veya eksik harç veya posta ücreti ile dava açılmış olması halinde, otuz gün içinde harcın ve posta ücretinin verilmesi ve tamamlanması hususu daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hakimi, mahkeme başkanı veya hakim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. Tebligata rağmen gereği yerine getirilmediği takdirde bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. Harç veya posta ücreti süresi içinde verilmez veya tamamlanmazsa davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve davacıya tebliğ olunur."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 10/3/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruçunun 1/10/2013 tarih ve 2013/7323 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünöldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, yurt dışında çok zor şartlar altında çalışarak özveri ile biriktirdiği tasarruflarını Türkiye’de faaliyet gösteren bir anonim şirketten hisse senedi satın almak suretiyle değerlendirdiğini, ancak izinsiz halka arz faaliyetinde bulunduğunu tespit ettiği bu şirketten daha sonra parasını geri alamadığını, anılan şirketin kayıt dışı yaptığı işlerle ilgili denetim görevini yerine getirmemek suretiyle sorumluluğu bulunduğu bahisle Başbakanlık aleyhine açtığı tam yargı davasında adli yardım talebinin reddedildiğini, her hangi bir yerde taşınır ve taşınmaz mülkünün bulunmadığını, Almanya’dan malulen emekli olduğunu, çok cüzi olan aylığıyla kirada oturduğunu ve dava masraflarını ödeyebilecek gücünün olmadığını, buna karşın mahkemece adli yardım talebinin reddedilmesi ve akabinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi nedeniyle açtığı tam yargı davasının mahkemece incelenmesinin imkânsız hale geldiğini belirterek Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve adli yardım talebi ile tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

18. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

“Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

19. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

20. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, “ikincil nitelikte bir kanun yolu” olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

21. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

22. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

23. Başvuru konusu olayda, başvurucu, Başbakanlık aleyhine açtığı tam yargı davasında derece mahkemesi tarafından adli yardım talebinin reddedilmesi ve akabinde dava harç ve posta giderlerini yatırmadığı gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi nedeniyle davasının esasının görülemediğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Başvurucu, başvuru formuna eklediği Danıştay 10. Dairesinin 22/7/2009 tarih ve E.2009/9722, K.2009/7854 sayılı kararına atıfla adli yardım talebine ilişkin kararların temyizine hukuken olanak bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucunun, derece mahkemesi tarafından verilen davanın açılmamış sayılmasına dair karara karşı temyiz kanun yolu açık olduğu halde söz konusu Danıştay kararına dayanarak hukuki yarar görmediği için temyiz yoluna gitmediği ve bireysel başvuru hakkını kullandığı anlaşılmaktadır.

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) içtihadına göre, genel bir kural olarak başvurucu, dava konusuyla ilgili ulusal içtihadına göre yapacağı bir temyiz başvurusunun başarısız olacağını ispat ederse, başvurusunun iç hukuk yollarını tüketmiş olduğu kabul edilecektir (bkz. *Kleyn ve Diğerleri/Hollanda*, B. No: 39343/98, 6/5/2003, § 156) (B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 29).

26. Temyiz mahkemesinin yakın zamanda vermiş olduğu ve başvurusunun davasına da uygulanacak nitelikteki bir karar varsa ve temyiz mahkemesinin bu kararı değiştirmesi ihtimal dâhilinde görünmüyorsa başvurucu, iç hukuk yollarını tüketmiş sayılacaktır (bkz. *Salah Sheek/Hollanda*, B. No: 1948/04, 23/5/2007, § 121) (B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 30).

27. Somut olayda, başvurucu tarafından Danıştay 10. Dairesinin ilgili kararı gerekçe gösterilerek başarısız sayılacağından bahisle temyiz yoluna başvurulmamışsa da, anılan karar, adli yardım isteminin kabulü ya da reddi yolunda verilen ara kararların tek başına temyiz edilemeyeceğine ilişkin olup, bu ara kararların esas hükümle birlikte temyiz aşamasında hukuki denetimlerinin yapılamayacağı anlamına gelmemektedir (B. No: 2013/2844, § 44).

28. Zira, aynı Dairenin “*uyuşmazlık hakkında verilen temyize konu olabilecek nitelikte bir kararın temyiz mercii tarafından incelenmesi sırasında yargılamanın seyrini değiştiren adli yardım talebinin reddine veya kabulüne ilişkin kararın hukuka uygun bulunup bulunmadığı yönünden incelenebileceğinde tereddüt bulunmadığı ve koşulları gerçekleşmiş bulunan adli yardım talebinin kabulü yönünde karar verilmesi gerekirken adli yardım isteminin reddi ile sonrasında davanın açılmamış sayılması yolunda verilen idare mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmadığı*” gerekçesiyle vermiş olduğu birçok bozma kararı bulunmaktadır (bkz. Danıştay 10. Dairesi, E.2007/8643, K.2007/6601, K.T. 31/12/2007; E.2008/9481, K.2009/1708, K.T. 16/3/2009).

29. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu da adli yardım talebinin reddi sonrasında davanın açılmamış sayılması yolundaki ilk kararında ısrar eden idare mahkemesi kararını, Danıştay 10. Dairesinin belirtilen içtihadına paralel bir gerekçeyle ve AİHM kararlarına da atıfta bulunmak suretiyle yakın tarihli bir kararında bozmuştur (bkz. Danıştay İ.D.D.K., E.2009/1670, K.2012/1535, K.T. 11/10/2012).

30. Somut olayda başvurucu, Ankara 11. İdare Mahkemesinin 17/9/2012 tarih ve E.2012/378, K.2012/1415 sayılı kararına karşı temyiz aşamasında incelenmeyeceği düşüncesiyle etkili bir yol olarak görmediği temyiz yoluna başvurmadan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapmıştır. Ancak başvurusunun açtığı tam yargı davasının temyiz incelemesi, konusu itibarıyla Danıştay 10. Dairesinin görevine girmektedir ve anılan Dairenin de adli yardım taleplerinin reddi yolunda verilen ara kararlarının, davanın açılmamış sayılmasına ilişkin esas hükümle birlikte temyiz yoluna gidildiği takdirde hukuka uygunluk denetiminden geçeceği yolunda istikrarlı bir içtihadının olduğu, hatta adli yardım talebinin kabul edilmesi gerekirken reddedilmesini hukuka aykırı bularak bozma kararları verdiği görülmektedir (B. No: 2013/2844, § 47).

31. Buna göre, adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz yolunun, adli yardım talebi hakkında verilen kararın hukuksal denetimi yönünden başarısız olacağı iddiası ispat edilemediğinden anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulması, iddia edilen ihlalin giderilmesi bakımından etkili ve öncelikli olup, bir ihlal iddiasının başvuru yolları tüketilmeden Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında incelenemeyeceği yolundaki kuraldan ayrılmayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır (B. No: 2013/2844, § 48).

32. Açıklanan nedenlerle, ihlale neden olduğu ileri sürülen mahkeme kararı için kanunda öngörölmüş yargısal başvuru yollarının tamamı bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmeksizin temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun, adli yardım talebinin reddedilerek davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi suretiyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA**,

B. Adli yardım talebi kabul edilen başvurunun harçtan muafiyetine,

10/3/2015 tarihinde **OY BİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Alparslan ALTAN

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI